

ENKELVOUDIGE DIFFERENTIATIE OUDERENGENEESKUNDE

Introductie

Dit document beschrijft de differentiatie Ouderengeneeskunde, inclusief de opleidingseisen en het opleidingsprogramma. Deze omschrijving vormt een aanvulling op het Landelijk Opleidingsplan Interne geneeskunde 2019 versie 3 (LOIG), en in het bijzonder op bijlage 12 (vanaf pagina 196) van het LOIG. Veel generieke onderwerpen, zoals opleidingsduur, verplicht generiek onderwijs, voortgangsgesprekken, individualisering, e-portfolio, etc. staan in het [LOIG](#).

Korte omschrijving vakgebied

Ouderengeneeskunde is het onderdeel van de Interne geneeskunde dat zich bezighoudt met de etiologie, preventie, diagnostiek en behandeling van complexe problematiek bij oudere patiënten.

De kern van de differentiatie Ouderengeneeskunde is:

- Expertise in integrale en multidisciplinaire benadering van de oudere, vaak multimorbide patiënt, gebaseerd op het biopsychosociaal model waarbij naast somatiek ook aandacht is voor psychische, sociale en functionele aspecten.
- Expertise in gezamenlijke besluitvorming met de oudere patiënt en diens naasten om tot optimale zorg te komen die past bij de individuele doelen en wensen.
- Kennis van verouderingsprocessen en atypische ziektepresentaties, inclusief geriatrische syndromen.
- Expertise in het toepassen dan wel afwijken van richtlijnen in de zorg voor de oudere patiënt, afgestemd op diens veerkracht en individuele kwetsbaarheden.

EPA's

De volgende EPA's dienen te worden behaald voor de enkelvoudige differentiatie Ouderengeneeskunde:

- Comprehensive geriatric assessment inclusief neurologisch en psychiatrisch onderzoek (te behalen niveau 5).
- Cognitieve functies en stoornissen inclusief differentiaaldiagnose met delier en depressie (te behalen niveau 5).
- Behandeldilemma's Ouderengeneeskunde (te behalen niveau 5).
- Mobiliteit en vallen Ouderengeneeskunde (te behalen niveau 5).
- Consultvoering Ouderengeneeskunde (te behalen niveau 5).

Een uitgebreide beschrijving en uitvoering van de EPA's staat beschreven in bijlage 12 van het [LOIG](#).

Te verwerven kennis en vaardigheden

Medisch handelen

- Leren uitvoeren en interpreteren van het Comprehensive Geriatric Assessment (CGA) inclusief neurologisch en psychiatrisch onderzoek.
- Diagnostiek en behandeling van neurocognitieve stoornissen, waaronder de ziekte van Alzheimer, vasculaire dementie, dementie met Lewy Bodies, dementie obv ziekte van Parkinson, frontotemporale dementie en delier.
- Diagnostiek en behandeling van stemmingsstoornissen bij de oudere patiënt.
- Diagnostiek en behandeling van bewegingsstoornissen en vallen.
- Diagnostiek en behandeling van osteoporose en fractuurpreventie.
- Kennis van atypische ziektepresentaties bij de oudere patiënt.
- Kennis van toegepaste farmacotherapie, inclusief polyfarmacie.

- Kennis van palliatieve zorg, inclusief begeleiding en mogelijke behandelingen in de laatste levensfase.
- Kennis van het zorglandschap, inclusief de bijbehorende wet- en regelgeving waaronder de Wet Langdurige Zorg (WLZ), de Wet Zorg en Dwang (WZD) en Wet verplichte GGZ (WvGGZ).
- Kennis en vaardigheid om meerdere ziekte- of orgaangerichte behandelingen adequaat te kunnen integreren tot een op de individuele oudere patiënt toegesneden medisch beleid.

Communicatie

De AIOS is in staat om:

- Informatie te verkrijgen van de patiënt, familie en directe omgeving over diens functioneren. De AIOS beschikt over een specifieke, op de oudere patiëntgerichte anamnesetechniek, inclusief het afnemen van een heteroanamnese, observatielijsten en functietesten.
- Ethisch verantwoord te communiceren met de patiënt, de wettelijk vertegenwoordiger, de naasten, en andere betrokken zorgverleners over het medisch beleid. In het bijzonder betreffen dit vraagstukken rondom proportionaliteit, het levenseinde en wilsbekwaamheid, en vereisen vaardigheden als proactieve zorgplanning en samen beslissen.

Samenwerking

De AIOS is in staat om:

- Doeltreffend samen te werken met andere zorgverleners en disciplines in de gezondheidszorg.
- Doeltreffend in een consultatieve functie te werken. De AIOS moet adequaat kunnen werken in een situatie waarin deze niet de hoofdbehandelaar van de patiënt is, aangezien een belangrijk deel van de zorg buiten de eigen afdeling bevindt.
- Efficiënt bij te dragen aan de activiteiten van andere interdisciplinaire teams, bijvoorbeeld door deelname aan multidisciplinaire besprekingen en de grote visite van andere specialismen.
- Adequaat te verwijzen. Hierbij heeft de AIOS inzicht in diens eigen mogelijkheden en onmogelijkheden, en inzicht in de mogelijkheden en onmogelijkheden van andere disciplines.

Wetenschap en onderwijs

De AIOS is in staat om:

- Bronnen van medische informatie kritisch te waarderen volgens epidemiologische principes, in de context van de ouderengeneeskunde waarbij gegevens over de effectiviteit van medische behandelingen middels gerandomiseerd onderzoek in de regel afwezig zijn.
- Een bijdrage te leveren aan de scholing van patiënten, studenten, artsen in opleiding en andere disciplines in de gezondheidszorg. Daarbij is de AIOS betrokken bij de supervisie van jongerejaars-AIOS in opleiding tot internist.

Professionaliteit

De AIOS is in staat om:

- Hoogwaardige geneeskunde te bedrijven met integriteit, eerlijkheid, empathie en compassie.
- Het vak geneeskunde uit te oefenen op een ethisch verantwoorde manier met inachtneming van de medische, juridisch en professionele verplichtingen.
- Zichzelf op de hoogte te houden van relevante ontwikkelingen in de geneeskunde inclusief aanpalende specialismen zoals de Neurologie en de Psychiatrie, en die te vertalen naar de eigen praktijkvoering.

Structuur van de opleiding

Duur van de differentiatie

24 maanden bij 1.0 fte (verlenging naar rato bij parttime aanstelling). Van deze tijd wordt 20% besteed aan algemene interne geneeskunde.

Verplichte stageonderdelen:

Stage Ouderengeneeskunde (18 maanden bij 1.0 fte)

Een stage Ouderengeneeskunde met poliklinische, klinische en consultatieve werkzaamheden binnen een afdeling van de Interne geneeskunde waar vooral, of uitsluitend, oudere patiënten worden behandeld met complexe problematiek. De precieze indeling van de stageperiode bepaalt de AIOS samen met de differentiatieopleider Ouderengeneeskunde, in overeenstemming met de individuele leerdoelen en competentieniveaus van de AIOS. In de locoregionale opleidingsplannen worden de beschikbare (keuze)mogelijkheden voor de stage Ouderengeneeskunde nader omschreven, zoals bijv. Palliatieve Zorg, Klinische Farmacologie, en erkende perifere stages. Gedurende de gehele stage is er actieve participatie aan de multidisciplinaire patiëntbesprekingen. In overleg met de differentiatieopleider Ouderengeneeskunde kan, een deel van, de stage worden gevolgd binnen een erkende opleidingsafdeling Klinische Geriatrie.

Stage Neurologie (3 maanden bij 1.0 fte)

Een stage Neurologie onder supervisie van neurologen, waarbij de lokale opleider neurologie de stagebegeleider is. Het algemene doel is inzicht krijgen in die onderdelen van de neurologie die belangrijk zijn voor de internist-ouderengeneeskunde.

Het betreft specifiek de leerdoelen:

- Zelfstandig kunnen uitvoeren en interpreteren van (oriënterend) neurologisch onderzoek.
- Kennis van presentatie, diagnostiek en (in grote lijn) behandeling van (semi) acute neurologische aandoeningen, met in het bijzonder TIA, herseninfarct en hersenbloeding.
- Kennis van presentatie, diagnostiek en behandeling van neurodegeneratieve ziekten, zoals de ziekte van Parkinson, multisysteem atrofie, de ziekte van Alzheimer en Lewy body dementie.
- Kennis van presentatie, diagnostiek en behandeling van neurocognitieve stoornissen die optreden in het kader van cerebrovasculaire aandoeningen en neurodegeneratieve ziekten.
- Kennis van presentatie, diagnostiek en behandeling van perifere neurologische aandoeningen zoals lumbosacraal radiculair syndroom en polyneuropathie.

Stage Ouderenpsychiatrie (3 maanden bij 1.0 fte)

Een stage ouderenpsychiatrie onder supervisie van psychiaters, waarbij de lokale opleider ouderenpsychiatrie de stagebegeleider is. Het algemene doel is inzicht krijgen in die onderdelen van de psychiatrie die belangrijk zijn voor de internist-ouderengeneeskunde,

Het betreft specifiek de leerdoelen:

- Zelfstandig kunnen uitvoeren en interpreteren van psychiatrisch onderzoek.
- Kennis van presentatie, diagnostiek en (in grote lijn) behandeling van psychiatrische ziektebeelden bij oudere patiënten.
- Zelfstandig consult kunnen voeren, behandeling kunnen starten en begeleiden van patiënten met stemmingsstoornissen.
- Kennis van onderscheid tussen stemmingsstoornissen in engere zin en in het kader van cognitieve achteruitgang.

- Kennis van persoonlijkheidsstoornissen en ontwikkelingsstoornissen en de specifieke problematiek hiervan bij de ouder wordende patiënt.
- Kennis van het zorglandschap en relevante wet- en regelgeving in de geestelijke gezondheidszorg, waaronder de Wet verplichte GGZ (WvGGZ).

Verplichte besprekingen, onderwijsmomenten

Verplichte besprekingen zijn de ochtendoverdracht, grote visite, MDT-bespreking en onderwijsmomenten, waartoe ook literatuurbesprekingen horen.

Opleidingsvergaderingen

Er dient viermaal per jaar een genotuleerde opleidingsvergadering over de differentiatie Ouderengeneeskunde plaats te vinden waarbij alle AIOS en leden van het opleidingsteam aanwezig zijn.

Eventuele bijzondere eisen t.a.v. wetenschapsbeoefening

Gedurende de gehele differentiatie dient aandacht te worden besteed aan de interpretatie van klinisch-wetenschappelijk onderzoek in de ouderengeneeskunde. Bij voorkeur wordt tijdens de differentiatie een wetenschappelijk artikel geschreven of een voordracht gehouden voor een wetenschappelijke vereniging.

Scholing/cursussen/congresbezoek

Verplichte opleidingsactiviteiten ED Ouderengeneeskunde (jaar 5 en 6)

Opleidingsplan <i>Minimaal 3x internistendagen tijdens de opleiding, waarvan één tijdens de differentiatie</i>
--

Kaderbesluit <i>De AIOS bezoekt de wetenschappelijke vergaderingen van de betreffende wetenschappelijke medisch specialisten vereniging en woont ten minste één voor de opleiding relevant internationaal congres op het gebied van het betreffende medisch specialisme bij</i>

OUDERENGENEESKUNDE	
Verplicht:	Aantal dagen
Fellowdagen Ouderengeneeskunde	Minstens 6
Wetenschapsdag Ouderengeneeskunde*	Minstens 1*
Geriatriedagen*	Minstens 2* (= 1 editie)
Internationaal congres, zoals EUGMS of BGS Meeting	3
<i>*1x deelname verplicht tijdens differentiatie; jaarlijkse deelname sterk aanbevolen.</i>	
Drie dagen verplicht naar keuze AIOS i.o.m. opleider, overig optioneel:	3
Leidse Ouderengeneeskunde dag	1
Ouderengeneeskunde Maastricht 2.0	3
Congres Nederlands Geheugenpoli Netwerk (NGN)	1
Neurologie en Psychiatrie bij de oudere mens (SCEM)	1
Masterclass Bewegingsstoornissen (NVN)	3
Farmacokinetiek, farmacogenetica en interacties in de praktijk (onderdeel van Cursus psychofarmacologie (psyfar))	1
Cursus Bewegingsstoornissen agv psychofarmaca (psyfar)	1
Boerhaave Palliatieve Zorg	3

	Boerhaave Geriatrische Oncologie	2
	CarVascGer	2
	VasCoG	3
		15

Verplichte gesprekken t.a.v. voortgang

Er vindt minimaal een keer per 6 maanden een voortgangsgesprek plaats met de differentiatieopleider Ouderengeneeskunde.

Vereiste voorzieningen afdeling

Het ziekenhuis dient te beschikken over poliklinische en klinische faciliteiten voor oudere patiënten met complexe problematiek, en adequate werkplekken voor de AIOS.

Vereisten staf

Algemeen

De opleiding Ouderengeneeskunde dient door minimaal twee internisten-ouderengeneeskunde te worden gedragen. Het verdere opleidingsteam kan bestaan uit internisten-ouderengeneeskunde, klinisch gerieters, neurologen en ouderenspsychiaters. De bij de opleiding betrokken stafleden zijn tenminste 50% van hun tijd werkzaam op het gebied van de Ouderengeneeskunde.

Instelling specifiek

In een universitaire instelling moet naast de differentiatieopleider ten minste één andere internist-ouderengeneeskunde aanwezig zijn. In een niet-universitaire instelling waar een perifere stage van de differentiatieopleiding wordt aangeboden, moet ten minste één internist-ouderengeneeskunde als stagehouder aanwezig zijn.

Procedure aanmelding opleiding

De AIOS solliciteert lokaal voor de differentiatie Ouderengeneeskunde. Nadien vindt digitaal aanmelding plaats bij de sectie Ouderengeneeskunde middels het formulier "Ouderengeneeskunde - aanmelden opleiding", beschikbaar op de NIV-website (<https://www.internisten.nl/de-opleiding/differentiaties/>). Indien een opleidingslocatie geen mogelijkheid heeft een geschikt geachte AIOS voor de differentiatie Ouderengeneeskunde te plaatsen, vindt binnen de sectie overleg plaats over de mogelijkheid de AIOS elders een opleidingsplaats te bieden.

Versie

November 2025

Datum inwerkingtreding

5 november 2025